

דבר העורך

אין שמחה כהגדרת הספקות

דבר דבור על אופניו: בגיליון הקודם (מספר 344) התבארו דיני הפורים בערי הספקות, וסוגי הספקות; 1. ספק בהלכה - כמו 'טבריה'. 2. ספק בקבלה - כמו 'הוצל'. 3. ספק מיקום - כמו 'לוד'. 4. ספק הנובע מחסרון ידיעה בעיירות שהתחדשו.

הנושא בגיליון שלפנינו (מספר 345) מה הגדרים והכללים להחשיב את העיר כספק מוקף חומה מימות יהושע בן נון? כיצד יודעים לאיזה דרגת ספק אפשר לשייך עיר חדשה, האם כל חסרון ידיעה נחשב ספק, או דווקא ספק ברור שמתבסס על מקורות בחז"ל, מסורת על המיקום, מסורת שם העיר, בצירוף הוכחות מהמציאות, חומות עתיקות וכדומה, ובאזהרה מקומות צריך לחוש שמא היה מוקף חומה בימות יהושע?

הרמ"א (שו"ת הרמ"א סימן ה) מצטט את **מאמר החכם** "כי לא טעם טעם שמחה מי שלא טעם שמחת ספיקות והתרתם". וכך שגור בפי כל "אין שמחה כהתרת הספיקות".

לפי זה אפשר לומר, לגבי הלכות פורים שיש שמחה מיוחדת לספק מוקף חומה, נמצא שעצם הגדרת הספקות יש בה שמחה "אין שמחה כהגדרת הספקות".

לימוד הלכות פורים הוא הכנה טובה ליום הפורים, כמו

שכתוב (אסתר פרק ח פסוק טז) לַיהוּדִים הָיְתָה אוֹרָה, דורשת **הגמ'** (מגילה דף טז): אמר רב יהודה אורה זו תורה, וכן הוא **אומר** (משלי פרק ו פסוק כג) כִּי נָר מִצֵּנָה וְתוֹרָה אוֹר. ומפרש **רש"י** (שם) שגזר עליהן המן שלא יעסקו בתורה.

וכן על **הפסוק** (אסתר פרק ט פסוק כז) קִיְמוּ וְקַבְּלוּ הַיְּהוּדִים דורשת **הגמ'** (שבת דף פח). הדור קבלוה בימי אחשורוש. דכתיב קִיְמוּ וְקַבְּלוּ הַיְּהוּדִים, קיימו מה שקיבלו כבר. ופירש **רש"י** (שם) מאהבת הנס שנעשה להם.

ומבאר **בגמ'** (תענית כט) משכנס אדר מרבין בשמחה, וכתב בספר **מרבא חיים** (להגר"ח בריה פ' ד' ויעוד פסחים, שהכוונה לשמחת לימוד התורה, **דכתיב** (תהלים פרק יט פסוק ט) פִּקְדוֹי ד' יְשָׁרִים מִשְׁמָחִי לֵב (והוא רק דרך דרוש בבחינת אין משיבין על הדרוש, שהרי לשון **הגמ'** הוא "כשם משכנס אדר ממעטין בשמחה כך משכנס אדר מרבין בשמחה", ולגבי משכנס אב לא שייך לפרש ממעטין בלימוד התורה ח"ו).

בברכת התורה

עקיבא יוסף לוי

נושא הגיליון

'מה נחשב עיירות המסופקות'

לעשות אותם ימי משתה ושמחה
1. הקדמה מהסוגיא

מוקפות חומה: מבואר **במשנה** (מגילה דף ב.) שקריאת המגילה בט"ו, תלוי במוקף חומה מימות יהושע בן נון. ומופיע **בספר יהושע** (החל מפרק טו פסוק כ) רשימת הערים שכבשו וחילקו בני ישראל. ומבואר **בירושלמי** (מגילה פרק א הלכה א), לדעת ריש לקיש כל העיירות (פחות ממאה) המנויות **בספר יהושע** היו מוקפות חומה, ובנוסף היו בארץ ישראל עוד הרבה עיירות שאינן מוקפות חומה. ולדעת רבי יוסי בן חנינה יהושע מנה את הסמוכות לספר, ופירש **בקרוב העדה** (שם) שיהושע מנה מוקפות חומה הסמוכות לספר, ויש עוד מוקפות חומה שאינן סמוכות לספר שלא נמנו. מאידך לדעת **הגר"ש דבליצקי** צ"ל (קונטרס האגרות הזאת עמוד 26) ריש לקיש הוא דעת יחיד ולא מצינו שנפסקה ההלכה כמותו.

במשנה (ערכין דף לב.) מפורט רשימה של שמונה ערים שהיו מוקפות חומה מימות יהושע בן נון, קצרה הישנה של ציפורי, וחקרה של גוש חלב, ויודפת הישנה, וגמלא, וגדוד, וחדיד, ואונה, וירושלים, וכן כיוצא בהן. וכתב **בשו"ת דברי יוסף לרבי יוסף שוורץ בעל התובאת הארץ** (משנת תרג, חלק ב סימן ב עמוד ו:) שהנאם בא להוסיף רשימת ערים שלא מופיע בספר יהושע.

ומבארת **הגמ'** (מגילה דף י: שבועות טז. ערכין דף לב:), ולא אלו בלבד, אלא כל שתעלה לך מסורת בידך מאבותיך שמוקפת חומה מימות יהושע בן נון, כל מצוות הללו נוהגות בה, מפני שקדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא. ומפרש **רש"י** (מגילה דף י: ד"ה כל המצוות הללו), שילוח מצורע, וקריאת מגילה בחמשה עשר, והבית חלוט בה לסוף שנה.

[ותמה **הטורי אבן** (מגילה דף ג.) על **רש"י**, משיטת הסבורים שלא קידשה לעתיד לבוא, ובכל זאת סבורים שקוראים בט"ו במוקף חומה מימות יהושע. ומה גרע במוקפות חומה בחז"ל שקוראים בט"ו למרות שאין בו קדושה. ובאר **באמרי הדף** (שם דף י:) את כוונת **רש"י**, שלקריאת המגילה בט"ו צריך קדושת מחנה ישראל, ורק בשושן שנעשה בו הנס קוראים בו בלי קדושה. ולפי זה צ"ל שהוצל הוא בארץ ישראל, ולהלכה לא נוקטים כרש"י שהרי קי"ל שלא קדשה לעתיד לבוא].

ובגמ' (מגילה דף ד.) לוד ואוננו וגיא החרשים מוקפות חומה מימות יהושע בן נון. והוסיף **בכפתור ופרח** (פרק ח) שגם הערים שמשה רבינו כבש בעבר הירדן קוראים בט"ו, כגון סלכה ואדרי, כלשון **הפסוק** (דברים פרק ג פסוקים י') כָּל אֶלֶה עָרִים בְּצֻרַת חוֹמָה גְּבוּהָהּ דְּלָמִים וְבָרִית; כל ערי המישור וְכָל הַגְּלִיל וְכָל הַנָּקִישׁ עד סלכה וְאֶרְצֵי עַרִי מִמְּלַכַת עֹג וּבְבָשׁוּ.

2. מה מוגדר כספק

סיכום: בגיליון הקודם הופיע ארבע שיטות בזמן קריאת וברכת המגילה בעיר מסופקת. 1. להלכה נפסק **ברמב"ם ובשו"ע** (סימן תרפ"ד, וראה שם פסקי תשובות ס"ק ז', וביאורים ומוספים דרשו סימן תרפ"ד סעיף ד' הערה 14) לקרוא בשניהם ולברך רק ב"ד שהוא זמן קריאה לרוב העולם, ומסתמית הדברים משמע שאין חילוק בין ערי הספיקות בארץ ישראל לערי הספיקות בחו"ל. 2. קריאה וברכה רק ב"ד, מפני שחיוב קריאה נקבע לפי הזמן של רוב העולם. 3. לקרוא בשניהם בלי ברכה מספק. 4. לקרוא בשניהם בברכה, שהרי מקיים מצוה דרבנן, בדומה ליו"ט שני.

ספק מבוסס: כתב **הבית יוסף** (סימן תרפ"ח) בשם **רבי יוסף אביו ומהר"ל** (שו"ת מהר"ל סימן נו) בשם **רבינו משה הגאון**, וכן נוקט **הפרי מגדים** (ששכצות זחב ס"ק ד), **המור וקציעה** (סימן תרפ"ח), ו**המקור חיים** (סימן תרפ"ח סעיף ד'), ו**בכף החיים** (ס"ק כ) שרק בעיר עם מסורת שיש ספק אם מוקפת חומה מימות יהושע קוראים בשני הימים, אבל בסתם עיירות שמוקפת חומה קוראים רק ב"ד כרוב העולם, כי העדר ידיעה לא נקרא ספק. ודימה רבי יוסף אביו, לדין שנפסק **ברמב"ם** (הלכות שגגות פרק ח הלכה ב) שאין מתחייב באשם תלוי עד שיהיה שם איסור קבוע, והספק הוא האם נכשל באיסור, כגון אכל חלב וספק אם היה בשיעור כזית, או שהיה לפניו שם חתיכות חלב ושומן וספק מה אכל. **הבית יוסף** מסכים לעצם הדין, וחולק על רבי יוסף אביו לגבי הדימוי לגזירת הכתוב של אשם תלוי, ששם מתחייב רק אם 'איקבע איסורא'.

מוקפת חומה: מסקנת **הבית יוסף** (סימן תרפ"ח ס"ד ד"ה כרך), וכן נוקט **הפרי חדש** (סימן תרפ"ח סעיף ד') ו**השו"ת גבון** (סימן תרפ"ח ס"ק טז) שמנהג העולם לקרוא את המגילה יומיים בעיר שהיא מוקפת חומה לפנינו כיום, ודינה כספק כי לא יודעים אם בימות יהושע כבר היתה מוקפת חומה, אבל אם כיום אין לה חומה, אינה בכלל ערי הספקות וקוראים בה רק ב"ד.

הכף החיים (סימן תרפ"ח ס"ק כ) מביא את דברי הפרי חדש, ומעיר, שמסתמית בדרי השו"ע והאחרונים משמע שאין חילוק, וכל עיר שהיא ספק, קוראים בה ב"ד ובט"ו.

כתב **הלכות** (סימן תרפ"ח סעיף ד') הובא **במגן אברהם ובמשנ"ב** (סימן תרפ"ח ס"ק ט), שרק מקום שידוע שהיה מיושב בימי יהושע בן נון נחשב לספק, אבל במדינות אלו בכרכים המוקפין חומה אין להסתפק שמה הם מוקפין מימות יהושע בן נון, משום שהם מצופן ורחוקות מארץ ישראל, וידוע שלא היו מיושבות בזמן יהושע. טעם הדבר ביאר **בשער הציון** (ס"ק ט) שלדעת **הגאונים** הובא **בגר"א** בכל ספק קוראים רק ב"ד כרוב העולם, ועוד שמצד הדין יש כאן את הכלל של 'ספק דרבנן לקולא', וכדי שלא תתבטל מהם לגמרי קריאת המגילה, הורו לקרוא ב"ד, שיצא בדיעבד אפילו לבן כרך.

3. ארבע דרגות כספק

הג"ר יחיאל מיכל טוקצ'ניסקי זצ"ל (ארץ ישראל סימן ה עמוד מד, לוח ארץ ישראל חודש אדר), כתב לברר את דיני ערי הספקות, ופירט רשימת ערים ברורה, והרבה מחברי זמננו מצטטים אותו, וכן הביאו **הג"ר אליהו אשר זלזניק שליט"א** (לוח ההלכות והמנהגים 'פורים דמוקפין').

בדבריו מעמיד הגרימ"ט ארבע דרגות בספק של הערים השונות ויתכן שבאותה עיר יהיו כמה ספקות, כמו טבריה בזמננו שיש ספק של 'מה חומתה' עם 'ספק מיקום'. שו"ת דברי יוסף סימן ב ד"ה אולם לא, ובהמשך משייך עשרות ערים, כל אחד לסיווג שמתאים לו.

אין ספק - ט"ו: ירושלים, היא העיר היחידה בעולם שאין לגביה ספק שעומדת במקומה העתיק, שהרי גבולותיה מסומנים ומעידים

מערות המכפלה-חברון

שכם וקבר יוסף

עליה, וקוראים בה מגילה רק בט"ו, ואפילו שושן הבירה שהיא סיבת התנהגות, מקומה אינו ידוע כיום בבירור. ומחדשים **הגרימ"ט** (עיר הקודש והמקדש חלק ג עמוד תיט) ו**האור לציון** (חלא א סימן מה) שבספק סמוך כגון בשכונות רבות בירושלים, קוראים רק ב"ד, כמו בסמוך לספק שכתב הברכי יוסף ומובא בביאור הלכה שקורא רק ב"ד, שלא תקנו דיני ספקות בסמוך, והחזו"א מפקפק על דברי הברכי יוסף.

4. דרגה ראשונה

מסורת של ספק - יומיים: עיירות עתיקות שהוחזקו משנים קדמוניות לספק מוקף חומה שקורין בהם ב"ד ובט"ו, ונכלל בזה שני הספקות שהוזכרו **בגמ'** (מגילה דף ה:) כפי שהובא בגיליון הקודם (מספר 344), 1. ספק בדין - כמו 'טבריה'. 2. ספק בקבלה - כמו 'הבוצל'.

נוסף על כך יש מסורת מסופקת על המיקום של מספר ערים ישנות בארץ ישראל, חברון, שכם, עזה, ויפו (שמוזכרות בספר יהושע), לוד (שמוזכר בגמ' שהיה מוקף חומה), עכו (שמוזכר בספר שופטים), צפת וחופה (לא מוזכרות אך כבר נהגו בהם ספק משנים קדמוניות). וכן כתב **המנחת יצחק** (חלק ח סימן סא) שבזמננו רק בירושלים הוא ודאי מוקף חומה, וכל השאר הוא בגדר ספק, ואפילו לוד שפורשו בגמ' שמוקפת חומה.

יש להוסיף לגבי חברון ושכם, שהיו מוקפות חומה כי הוזכרו בספר יהושע, ויודעים את המיקום, ובכל זאת יש לגביהם מסורת של ספק. ויש מבארים הטעם (ארץ ישראל עמוד מה הערה 1, משנת יוסף חלק א סימן נא, שו"ת דברי יוסף סימן ב), שיהושע פרץ חומתה כאשר הפכוה לעיר מוקלט (ראה סוף פרקינ'), והספק הוא האם עיר מוקפת חומה שיהושע הוריד את החומה, דינה כמוקפת חומה או לא. ויש אומרים (יתד המאיר עמוד 37) שגם צפת היתה עיר מוקלט, והיא בכלל הספק האמור מה הדין בעיר שפרצו חומתה כדי להפכה לעיר מוקלט.

וכתב **במשנת יוסף** (חלק א סימן נג נד), לגבי חברון ויריחו, שמקומם ידוע ויש להסתפק האם נחשב מוקף חומה, מכיון שיהושע החריב את החומה. וצייד שתלוי ברגע כיבוש הארץ שאז היה מוקף חומה. מאידך **בשו"ת להורות נתן** (חלק ב סימן נה), צידד שיריחו לא נחשבת מוקפת חומה וקוראים בה רק ב"ד.

5. דרגה שניה

ספק מיקום מדויק - יומיים: עיירות עתיקות הידועות במקרא ובתלמוד שהיו מוקפות חומה, שבמשך שנים רבות לא היו בידי ישראל והתיישבו בשנים האחרונות (שנות תש"ט), ונחשבו כספק בגלל שבועדי עומדות בקרבת הגבולות הישנים ואין מידע מדויק לבירור גבולותיהן המדויקות בזמן יהושע בן נון, כגון: באר שבע, בית שאן, אשקלון, אשדוד ורמלה, קוראים בהם משום כך יומיים. וכן כתב בספר **ארץ חיים** (סימן תרפ"ח סעיף ד'), בשם **תקון יששכר** (דף כג). שכן המנהג בכל הערים המסופקות לקרוא בשני הימים.

6. דרגה שלישית

חסרון ידיעה - י"ד, ויש מחמירים: עיירות עתיקות המפורשות במקרא ובתלמוד שהיו מוקפות חומה, אך יש ספק במיקום שלהם האם בכלל עומדות על המיקום הקדום או לא, קוראים בהם רק ב"ד. כגון: יבנאל, יבנה, הנחל. ויש מחמירים כפי שיבואר בהמשך. לגבי בית שאן, כתב **בכפתור ופרח** (פרק ז) שצריך לנהוג בו יומיים,

העיר עכו מוקפת חומה

חורבות בעיר לוד

תמונה עתיקה של העיר טבריה

ורבני באר שבע לדורותיהם הג"ר שלמה טנא זצ"ל הג"ר אליהו קושלבסקי זצ"ל הג"ר אליהו כץ זצ"ל הג"ר יהודה דרעי שליט"א (פורים מוקפין בבאר שבע עמוד ה ועמוד טז), והג"ר ישראל לנדאו שליט"א והג"ר מרדכי יצחק ויספשי זצ"ל והאדמו"ר מהאסקוב זצ"ל ורבי אלעזר אבוחצירא זצ"ל (מורה לצמא וישב תשפ"ב עמוד ב מדור מכתבים למערכת) לנהוג יומיים בבאר שבע לקריאת המגילה ושאר מצוות היום.

אין לחוש: וכתב בתשובות והנהגות (כתר ג סימן רלה), וכעין זה בהלכות חג בחג (פורים זר אהרן ח), שהמנהג היה בארץ ישראל שקראו בכל הארץ יומיים, והיום רק יחידי סגולה קוראים בשני הימים אפילו בערים שהגרימ"ט החמיר בהם כגון חיפה, עכו, באר שבע וכדומה, וטעם הדבר שמוקפת חומה צריך שישאר קצת מהיקף החומה סביב העיר, וכשאינן יודעים ממתי החומה דינו כספק, אבל כאשר חרבה העיר לגמרי ולא נשאר זכר מהחומה, אינו בגדר ספק, והואיל ואין לשום מקום מיוחד בעיר חשיבות של מוקף חומה, וסיים שהנהגה כן יש לו על מי לסמוך, והמחמיר לעצמו תבוא עליו ברכה.

ודייק בתשובות והנהגות מלשון הרמב"ם (פרק א הלכה יא) עיר שהיא ספק ואין ידוע אם היתה מוקפת בימות יהושע, כלומר שרק במקום שידוע כמוקף חומה, ולא התברר אם מוקף חומה מימות יהושע קורא בשניהם מספק, אבל כשיש ספק אם בכלל מוקף חומה אינה עיר חשובה שיהא דינה כספק מוקף חומה, וקוראים בה רק ב"ד.

ובהלכות חג בחג דייק מלשון הבית יוסף (סימן תרפח) שהובא לעיל, לגבי עיירות המסופקות 'שכיון שאנו רואים אותה שהיא מוקפת, באה לכלל ספק אם היא מוקפת מימות יהושע, ולכן בימינו שלא רואים את החומה אין קוראים בכל ערי ישראל בט"ו.

ולדעת הגר"ש אויערבאך זצ"ל (הליכות שלמה חלק ב עמוד שנו פרק כ סעיף יא ארוחת הלכה 33) לא נוהגים דיני הספקות אלא במקומות שקבוע בהם המנהג מקדמת דנא (ולא פירט שם רשימת ערים), אבל העיירות המנויות בלוח ארץ ישראל לא נהגו לחוש בהן לספק כלל, וקוראים בהם רק ב"ד.

ולדעת הג"ר שריה דיבליצקי זצ"ל (האגרת הזאת עמוד 26) אין סברא להחשיב לספק מוקף חומה בכל מקום בארץ ישראל שישמארו בו חומה בחפירות, כאשר במשך אלפיים שנה היה מדבר שומם, ובחפירות מצאו חומה ובריה, כי יש הרבה ספיקות על זה האם החומה מימות יהושע, ואין לדבר סוף שמחר יחפור מי שהוא במקום פלוני ומחרתיים במקום אלמוני, וימצא סימנים של כדי חרס ושיירי חומה, וכידוע שכמעט בכל הארץ במקום שיחפרו ימצאו פרוז, ואינו נחשב אפילו בגדר ספק.

מחלוקת ראשונים: בדרך חפירות ניתן ללמוד זאת במחלוקת הראשונים, דעת הרמב"ן (מגילה דף ב). שרוב ערי ארץ ישראל לא היו מוקפות חומה בימות יהושע בן נון. מאידך דעת הר"ן (מגילה דף ב). **הלבוש** (ריש סימן תרפח), שרוב ערי ארץ ישראל היו מוקפות חומה בימות יהושע בן נון, ובקונטרס **ימי אברהם** ובאורו כמה דינים לשיטתם. ואפשר לומר שהדברי יוסף וסיעתו סוברים כשיטת הר"ן, ולכן בסתמא קוראים בשני הימים, ואילו הליכות שלמה וסיעתו סברו כשיטת הרמב"ן, שרוב ערי הארץ לא היו מוקפות.

שמסתבר שהיה מוקף חומה כיון שחכמים קראו לו כרך (חולין דף ז). וכרך לעולם מוקף חומה. מאידך בשו"ת הר צבי (או"ח חלק ב סימן קלב) נוקט שאינו ודאי מוקף, ולכן קוראים בו רק ב"ד.

7. דגה רביעית

מהיכי תיתי - י"ד, ויש מחמירים: כל המושבות החדשות קוראות רק ב"ד, כי מהיכי תיתי שחייבות בט"ו, שהרי אין ראיות שהיו מוקפות חומה בזמן יהושע בן נון. ויש מחמירים כפי שיבואר בהמשך.

8. סתם ערים בארץ ישראל

כל ארץ ישראל ספק: כתב בדברי יוסף (עמוד יא), הובא בכף החיים (סימן תרפח ס"ק יז), שהמנהג היה בכל ערי ארץ ישראל לקרוא את המגילה מספק בשני הימים, חוץ מירושלים שקוראים רק בט"ו, משום שיש למיקום של העיר ג' עדים נאמנים, הן המוריה, הן ציון, הן הזיתים ממזרח חוץ לחומה, וכן הכותל המערבי מעיד על זה.

ולדעת החיד"א (ברכי יוסף סימן תרפח אות ד, שו"ת חיים שאל חלק ב סימן לה אות צד), הובא בשערי תשובה (סימן תרפח ס"ק ג), ובכף החיים (סימן תרפח ס"ק יז), מנהג קדום לקרוא בחברון בשני הימים. מאידך דעת הרדב"ז (שו"ת הרדב"ז חלק ב סימן תרפא, הובא בשערי תשובה סימן תרפח ס"ק ג) שבעיר חברון ושכם קורין רק ב"ד לפשיטא שאינה מוקפת מימות יהושע, מכיון שהיא עיר מקלט.

ולדעת מורי זקני הג"ר עקיבה יוסף שלינגר זצ"ל (שו"ת עקיבה יוסף חלק ב סימן תמח) ברוב המקומות העתיקים בארץ ישראל קוראים מגילה בשני הימים גם בט"ו, כמו טבריה צפת חיפה, כי לענין קריאה צריך ללכת אחר רוב המקומות שנזכרו בתנ"ך, שרובם מסתמא היו מוקפים כמנהגם מקדם. וכן הפתח השולחן (דיני ארץ ישראל סימן ג סעיף טו והערות בית ישראל אות לד) מנה כמה עיירות וכפרים בארץ ישראל שקורין בהם אף בט"ו מספק. כגון צפת והכפרים הסמוכים, שם שוראה את טבריה, ועוד שסמון לזיכרון הישנה. וכן האריז"ל (כף החיים סימן תרפ"ח ס"ק כג) נהג בצפת יומיים. וכן נוקט להלכה הגר"צ אבא שאול זצ"ל (שו"ת אור לציון חלק ד פרק נה סעיף ו), בכל העיירות הישנות בארץ ישראל שספק מוקפות חומה מימות יהושע, קורין ב"ד וט"ו כגון צפת, טבריה, חברון, יפו, באר שבע, עזה, ועוד.

ולדעת הגר"ש אלישיב זצ"ל (קובץ תשובות חלק א סימן סח סט, ספר דין הפורים בבאר שבע, יבקשו מפיהו פורים חלק ב עמוד שפא, מועדים כהלכתם עמוד תיז הערה נו - וכן הביא שם בשם הגר"ק) יש לנהוג כפי שהורה הגרי"מ טוקצ'ינסקי לנהוג שני ימים בכל העיירות המסופקות. והתבטא לגבי הצורך לנהוג יומיים בבאר שבע ר' מיכל לא כתב סתם הוא בירר לפני שהוא כתב.

ולגבי חיפה, הצדיק הגר"ש את המנהג הקדום שהזכיר בשו"ת דברי יוסף לקרוא גם בט"ו, ולא נכון מה שלאחרונה עקרו את המנהג ללא יסוד וקוראים רק ב"ד, ויש לחדש את המנהג כפי שהיה בימי קדם. ולגבי יריחו הורה לקרוא בשני הימים כדין עיירות המסופקות.

וכן הורה הגר"נ קרליץ זצ"ל והגר"ח קנייבסקי שליט"א (דין הפורים בבאר שבע עמוד א), והגר"ר אביגדור נבנצל שליט"א,

משיב כהלכה

ההגרלה השבוע על 100 שקל במזומן

שאלה: מתי נוהגים ימי הפורים בבני ברק, ומדוע?

האם צריך לקרוא את המגילה בבני ברק גם בט"ו בגלל רצף בתים עד הערים יפו לוד וקריית אונו, קרוב לתל ג'רישה, קרוב למיקום של בני ברק העתיקה?

האם סלילת נתיבי איילון המשתרע ברוחב של יותר מקמ"א אמה וישריים, מנתק את בני ברק מיפו? **מבזרז:** חזו"א (סימן קנ"ט ע"ד); האגרת הזאת (עמוד 3 ואילך); ארחות רבינו (חלק ג עמוד קס"ד); חוט שני (שבת חלק ד עמוד שס"ג); אור לציון (סימן נה אות ז); קונטרס פורים דבני ברק (12 עמודים); קרית אריאל (עמוד שט).

במזרז זה מופיעה שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, כל מי ששולח תשובה נכונה על השאלה נכנס להגרלה. ההגרלה על דעת רבני המפעל. התשובות המובחרות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב. **כדי להשיב ולהכנס להגרלה, מספיק לעיין במראה מקום אחד!** נא להעביר את התשובות עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון תכנס להגרלה הבאה), בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד), באחת מהאפשרויות הבאות:

1. בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085
2. בעמדות 'דדים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' גיליון 'עומק הפשט'
3. בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
4. בפקס מספר 1532-6507823
5. במייל 5047867@gmail.com

הזוכה בהגרלת גיליון 344 בסך 100 שקל מזומן

כמו מנחם רייס הי"ו

תלמוד תורה 'לב שמחה' ורובע ח' אשדוד

המדור הוקדש השבוע לעילוי נשמת הר"ר אברהם בן הר"ר שכנא ז"ל נלב"ע כג תשרי ת.צ.ב.ה.

סיכום הגיליון:

דינים העולים

א. **זמני המגילה:** ודאי מוקף חומה מימות יהושע קוראים רק בט"ו. ספק מוקף חומה מימות יהושע קוראים בשניהם. אינו מוקף חומה קוראים רק ב"ד. כל הערים שהוזכרו בספר יהושע היו מוקפות חומה. בנוסף במשנה מופיע עוד שמונה ערים. ובחז"ל מופיע ערים נוספות כמו לוד. וכן סלכה ואדריעי נחשבות מוקפות חומה.

ב. **מהו ספק:** לדעת רבי יוסף אביב, רק כשיש מסורת מסופקת כמו באשם תלוי, ולא בהעדר ידיעה. מאידך לדעת הבית יוסף כל עיר מוקפת חומה היא בכלל הספק ואינו דומה לאשם תלוי.

ג. **חז"ל לגבי חז"ל:** רק במקום שידוע שהיה מיושב בזמן יהושע הוא בכלל הספק, אבל סתם עיירות מוקפות עתיקות לא. ובפראג נהגו יומיים. ויש שערער על כך. בבגדד דמשק נהגו יומיים. עיירות עתיקות במצרים רק יום אחד מפני שלא הוקבע הספק, ואין לגעור בנזהרים יומיים.

ד. **דיוור הספקות:** הגרי"ם הגדיר את סוגי הספקות. בירושלים לבדה אין ספק וקוראים רק בט"ו. במסורת של ספק יומיים. כגון טבריה הוצל, וכן חברון, שכם, עזה, יפו, לוד, עכו, צפת, וחיה. ולגבי שכם חברון וירחו נחלקו השיטות אם נחשב ספק. בספק מיקום יומיים כגון: באר שבע, בית שאן, אשקלון, אשדוד, ימלה. בחסרון ידיעה רק "ד כגון: יבנאל, יבנה, נהלל. בספק של 'מהיכא תיתי' רק "ד. ויש מחמירים בכל הערים בארץ ישראל.

ה. **סתם ערים:** לגבי סתם ערים בארץ ישראל, יש שנהגו להחמיר בכלם מספק, חוץ מירושלים שקוראים רק בט"ו, יש אומרים רק בעיירות עתיקות, יש אומרים רק מה שהגרי"ם ציין, ויש אומרים שכינים קוראים רק ב"ד למעט הערים שיש מסורת של ספק, והמחמיר לעצמו תבוא עליו ברכה.

עדכוני הלכה

ערי ספקות בחז"ל

לגבי פראג כתבו הבגדי **ישע** (סימן תרפ"ח ס"ק ג), והחיי אדם (כלל קנה סעיף ח), שהמנהג לקרוא בשני הימים מספק, ובשו"ת תשובה מאהבה (סימן רי) ערער על המנהג. ובספר **עולת שמואל** (לרבי שמואל ליב קוידר, סימן קיא) שיש קהילות שקוראים גם בט"ו מספק, ויש קהילות שקוראים רק ב"ד, וביאר טעם המנהגים.

לגבי בגדד דעת **הבן איש חי** הובא בכף החיים (סימן תרפ"ח ס"ק כה) שנוהגים בו פורים בשני הימים מספק, ולגבי דמשק דעת **רבי חיים ויטאל** הובא בכף החיים (סימן תרפ"ח ס"ק כג) לנהוג יומיים. ולגבי העיירות העתיקות במצרים, כתב **הדב"ז** (חלק א תשובה נ"ב), שקורין בו רק ב"ד כי לא הוקבע הספק כמו בטבריה, ולא פנו בחלוקת כמו בהוצל. והמל מקום אין לגעור באותם שקורין גם בט"ו.

נושא הגיליון הבא:

'פורים בבני ברק'

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעזור את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

ברכת מזל טוב להג"ר שלום רייך שליט"א מרבני 'הילכתא' לרגל נישואי בתו תחי' בשעתו"מ.
יהי רצון שיזכו לבנות בית נאמן בישראל, בורא עולם בקנין השלם זה הבנין.

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

גיליון שבועי עומק הפשט
שיעורים וימי גיוון
בית הוראה טלפוני
בירורי הלכה אקטואליים
קו מידע הלכתי
חוברות הדרכה

מכון הילכתא 02-535-0-535

מענה אנושי בית הוראה מערכת הגיליון

קו מידע הלכתי

02-5377-085

5047867@gmail.com לקבלת הגיליון במייל:

פקס: 02-6507823

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...